

Lausunto

2.9.2020

VN/14603/2019

Oikeusministeriö

Sosiaali- ja terveysministeriön lausunto koskien hallituksen esitystä eduskunnalle laeiksi henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa sekä vankeuslain ja eräiden muiden seuraamusten täytäntöönpanosta annettujen lakien muuttamisesta

Sosiaali- ja terveysministeriö esittää lausuntonaan seuraavaa ja kiittää mahdollisuudesta saada lausua hallituksen esityksestä.

Lausunto koskee pykälää ja niiden yksityiskohtaisia perusteluja. Esityksen 4 §:ssä on säädetty rikosseuraamuslaitoksen tietojärjestelmän henkilörekistereistä. Pykälän 1 momentin mukaan Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö pitää Rikosseuraamuslaitoksen tietojärjestelmää ja siihen kuuluvia henkilörekistereitä. Pykälässä ei käy selvästi ilmi, onko tarkoitettu, että Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö toimisi rekisteripitäjänä.

Rekisterinpitäjän yksilöinti lainsäädännössä on tärkeää, koska tietosuoja-asetuksesta seuraa useita rekisterinpitäjälle kuuluvia velvoitteita, minkä vuoksi henkilötietojen käsittelyä koskevien erityissäännösten osalta tulee olla selvää, mikä taho vastaa rekisterinpitäjän velvoitteista.

Lisäksi 4 §:ssä esitetään säädettäväksi, että nykyiset täytäntöönpanorekisteri, yhdyskuntaseuraamusrekisteri sekä valvonta- ja toimintarekisteri yhdistettäisiin rikosseuraamusrekisteriksi, joka jaoteltaisiin kolmeen, nykyistä kolmea rekisteriä vastaavaan tietojoukkoon. Tätä on perusteltu sillä, että jaottelu selkiinnittäisi tietojen käsittelyoikeuksien rajaamista. Epäselväksi jää se, miten tietojoukko eroaa rekisteristä suhteessa tietojen käyttöoikeuksien määrittelyyn. Tietojoukko –käsite vaikuttaa myös epätasaisesti.

Pykälän 3 momentissa esitetään, että rikosseuraamusrekisteriin sisältyisi myös tapaajien ja asioijien henkilötietoja sisältävä tietojoukko. Yksityiskohtaisten perustelujen mukaan voimassa olevassa laissa on jokseenkin ehdotetun lain mukainen tapaajarekisteri. Sen sijaan asioijien henkilötietojen käsittelystä ei ole säädetty voimassa olevassa laissa. Yksityiskohtaisten perustelujen mukaan tapaajien tietoihin voi sisältyä esimerkiksi tapaamista koskeviin järjestelyihin ja määräyksiin liittyviä erityisiä huomioita, kuten henkilön toimintakykyyn ja perheyhteyksiin liittyviä tietoja. Asioijia koskeviin tietoihin voisi sisältyä myös esimerkiksi henkilön terveydentilaa koskevia tietoja. Niin ikään tieto vankilaan päihdetoimintaa järjestämään tulevan henkilön kuulumisesta päihdeongelman hoitoon liittyvää toimintaa järjestävään vertaistukiryhmään olisi arkaluonteinen tieto. Myös esimerkiksi maallikkosaarnaajan tulo vankilaan sisältää hänen uskonnollista vakaumustaan sisältävän tiedon.

Esityksen mukaan tapaajia ja asioijia koskevat tiedot sisältyisivät rikosseuraamusrekisteriin. Koska tapaajia ja asioijia koskevat tiedot voivat olla arkaluonteisia tietoja pitäisi niistä säätää tarkemmin ja harkittavaksi jää myös se pitäisikö kuitenkin tapaajien ja asioijien tiedot olla omassa rekisterissään eikä rikosseuraamusrekisterissä.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sosiaali- ja terveysministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 33
00023 Valtioneuvosto

Meritullinkatu 8
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

02951 63415
+358 2951 63415

kirjaamo@stm.fi
stm.fi

Esityksen 5 §:ssä on säädetty yksilöintitiedoista. Pykälässä esitetään, että tuomitun, vangin, tutkintavangin, Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön otetun ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavan rekisteröidyn yksilöimiseen tarvittavat tiedot tallennetaan Rikosseuraamuslaitoksen tietojärjestelmään. Epäselväksi jää se, mihin tiedot on tallennettu tai mistä (rekisteristä) ne on saatavissa, kun ne on tallennetaan tietojärjestelmään. Tietojärjestelmässä on olemassa useita rekistereitä ja pelkästään tietojärjestelmästä säätäminen tiedon tallennuspaikkana ei ole riittävän tarkka.

Esityksessä henkilötietojen käsittelystä on säädetty 6-9 §:ssä. Kunkin pykälän kohdalla on selitetty, mitä tietoja rekisteriin on tallennettu. Nähtävästi on tarkoitettu, mitä rekisterin tietoja kyseisen käsittelyn kohdalla on mahdollista käsitellä tai mitä tietoja kyseiseen käsittelyyn liittyy. Pykälien otsikon (henkilötietojen käsittely) ja sisällön (rekisteriin tallennetut tiedot) suhde jää hieman epäselväksi.

Henkilötietojen käsittelystä muodollisen täytäntöönpanon tehtävissä esitetään säädettäväksi 6 §:ssä. Lukijalle jää pykälätasolla epäselväksi se, mitä nimenomaan käsitteellä ”muodollisella” tässä yhteydessä tarkoitetaan.

Sosiaalihuollon tietojen käsittelystä esitetään säädettäväksi lain 9 §:ssä. Pykälän viimeisessä momentissa esitetään, että 1–3 momentissa tarkoitettuihin tietoihin saadaan sisällyttää 7 ja 8 §:ssä tarkoitettujen asioiden käsittelemisen vuoksi välttämättömiä tietoja myös rikoksesta epäillyn, vangin, tutkintavangin ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavan lähiomaisista tai muista henkilöistä. Pykälässä ei ole tarkemmin kerrottu sitä, mitä nämä muista henkilöistä tallennettavat tiedot olisivat. Kysymykseksi nousee myöskin se, että pitäisikö muista henkilöistä kerätyt tiedot olla erillään (eikä sisällytettynä) rikoksesta epäillyn, vangin, tutkintavangin tai yhdyskuntaseuraamusta suorittavan tietoihin. Harkittavaksi jää myös se, onko pykälän 1 ja 2 momentti tarpeen, koska ne ovat pitkälti informatiivisia.

Esityksen 3 luku käsittelee henkilötietojen käsittelyn periaatteita. Esityksen 12 §:ssä on säädetty erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelystä. Erityisten henkilötietoryhmien, kuten etnistä alkuperää tai terveyttä koskevien tietojen käsittely on lähtökohtaisesti kiellettyä. Käsittely on kuitenkin mahdollista silloin, kun käsittelykieltoon on säädetty poikkeus tietosuoja-asetuksessa tai kansallisessa lainsäädännössä. Käsittelyperuste vaikuttaa merkittävästi siihen, mitä oikeuksia rekisteröidyllä on suhteessa rekisterinpitäjään. Pykälän mukaan rikosseuraamuslaitos saisi käsitellä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja vain, jos käsittely on käsittelytarkoituksen kannalta välttämätöntä. Pykälän yksityiskohtaisissa perusteluissa on todettu, että rikosasioiden tietosuojalain 11 § sisältää säännöksen erityisiä henkilötietoryhmiä koskevasta käsittelystä. Harkittavaksi jää se, että pitäisikö pykälässä olla viittaussäännös rikosasioiden tietosuojalakiin, josta tullee varsinaisesti tietosuoja-asetuksessa mainittu käsittelyperuste erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluville henkilötiedoille.

Esityksen 5 luku käsittelee henkilötietojen luovuttamista. Henkilötietojen luovuttamisesta eri viranomaisille säädettäisiin 18 – 27 §:ssä. Yleisesti ottaen voidaan todeta, että tietoja luovuttavan tahon ei olisi tarpeen säätää erikseen tiedon luovuttamisesta, kun tiedonsaantioikeus liittyy vastaanottavan viranomaisen tai muun tahon lakisääteisen tehtävän suorittamiseen.

Esityksen 7 luvussa on säädetty rekisteröidyn oikeuksista. Rekisteröidyn tietojen käsittelystä ilmoittamisesta esitetään säädettäväksi 32 §:ssä. Pykälän osalta kiinnitetään erityisesti huomiota pykälän otsikoinnin yhdenmukaisuuteen tietosuojalain kanssa. Tietosuojalain 33 §:n otsikkona on *rajoitukset rekisterinpitäjän velvollisuuteen toimittaa tietoja rekisteröidylle*, kun taas esityksen 32 §:n otsikko on *tietojen käsittelystä ilmoittaminen*. Kun verrataan pykälien otsikkoja keskenään, ne tarkoittavat eri asioita. Kuitenkin esityksen 32 §:n 1 momentin sisältö vastaa pitkälti tietosuojalain 33 §:n 1 momenttia.

Osastopäällikkö

Tuija Kumpulainen

Erityisasiantuntija

Marja Penttilä